

Saldonar.

A **LA PROFUNDITAT DE LES BUTXAQUES**

un prestigiós catedràtic estatunidenc confessa a **Josep Lluís Micó** una relació sexual clandestina i extrema, i un possible homicidi.

A 6.000 km dues valencianes —l'una milionària, l'altra precària— es retroben al cap dels anys i s'alien per fer reviure l'ambient de la Ruta del Bakalao.

Unes històries que ensenyen el que amaga la banalitat de les aparences. Un llibre insòlit i inclassificable.

PRÒLEG DE JUDITH COLELL

Saldonar.

**LA PROFUNDITAT DE LES
BUTXAQUES**

Josep Lluís Micó

PRÒLEG DE JUDITH COLELL

Primera edició:
febrer del 2023

© **del text:**

Josep Lluís Micó, 2023

© **del pròleg:**

Judith Colell, 2023

© **de la fotografia de la coberta:**

Tim Mossholder, 2023

© **d'aquesta edició:**

Edicions Saldonar, 2023

Direcció editorial:

Alba Sabaté Gauxachs

Edició i producció:

Francesc Gil-Lluch

Disseny:

Judit Hecri i Octavi Gil Pujol

Coberta i maquetació:

Octavi Gil Pujol

Distribució:

UDL

Publicat per **Edicions Saldonar**

Alfambra, 16, 5è 2a

08034 Barcelona

edicions@saldonar.com

www.saldonar.com

@saldonar

Thema: DN, DNP, DNX

ISBN: 978-84-19571-06-9

Dipòsit legal: B 1583-2023

Saldonar forma part de:

Els titulars del *copyright* tenen els drets reservats.

Aquest llibre s'ha imprès amb paper procedent de boscos gestionats de manera sostenible, un òfset cru de 80 grams, i s'ha compaginat amb la tipografia Tiempos en cos 9,5.

TAULA

QUAN LA REALITAT ÉS UNA PEL·LÍCULA per Judith Colell	9
INTRODUCCIÓ	13
ET DEIXO	
LA RE/PRESENTACIÓ	17
LES RESPOSTES	23
LES PREGUNTES	117
HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA	
EL 2039 VA SER UN BON ANY	121
EL FUTUR MÉS PROBABLE	123
TOTA LA NIT, TOTES LES NITS	223

QUAN LA REALITAT ÉS UNA PELLÍCULA

JUDITH COLELL

En el moment en què Josep Lluís Micó em va proposar fer el pròleg del seu nou llibre, *La profunditat de les butxaques*, la primera sensació que vaig tenir va ser la d'haver assumit una gran responsabilitat. Jo no acostumo a escriure, soc una persona més d'imatge. Però no em vaig poder resistir a prologar un llibre d'un escriptor al qual admiro i, sobretot, no vaig poder evitar l'interès i les ganes de llegir-lo com més aviat millor.

Els seus anteriors llibres de periodisme literari, *Química orgànica* (2019) i *Titulars i reserves* (2021), m'havien captivat, i per això m'hi vaig capbussar amb ànsia. Tant m'havien impressionat que, fins i tot, vaig decidir adaptar per al cinema un dels relats de *Titulars i reserves*, que espero que, a curt termini, esdevingui una pel·lícula.

Reconec que, abans de llegir els llibres de Josep Lluís Micó, desconeixia el periodisme literari. No era un gènere que acostumés a llegir i, d'entrada, em feia una certa mandra. Amb ell, vaig descobrir un gènere molt més literari que periodístic, que ens explica la realitat des d'un punt de vista inusual, original.

La realitat, una cosa tan difícil de retratar i per la qual els cineastes busquem les maneres més rebuscades de fer-ho, es converteix en aquests relats en un fet que sembla d'allò més fàcil.

Darrerament, hem vist que les pel·lícules que més èxit han tingut internacionalment han estat justament aquelles que han buscat trobar la veritat en les seves imatges.

La literatura de Micó, però, va molt més enllà d'un pur retrat de la realitat. Tot i que es nota la seva ànima de periodista, també hi ha un excel·lent escriptor al darrere. Un escriptor capaç de narrar-nos dues històries tan diferents com les que componen aquest llibre. I de fer-ho com si es tractés d'una pel·lícula.

Recordo que, quan vaig llegir per primera vegada el relat que estem adaptant a la pantalla, «Consells per tallar una ceba sense plorar», em va sorprendre no només el que explicava, sinó també com havia estructurat la història en forma de western, amb una gran originalitat. Una família arriba a un lloc estrany per viure-hi i es converteixen en «els forasters», un vincle clar amb la trama de les pel·lícules de l'Oest que tots coneixem.

En aquest llibre, *La profunditat de les butxaques*, Micó ho torna a fer i ens regala dues peces que semblen preparades per convertir-se en relats audiovisuals.

En la primera, «Et deixo», no ens hem de deixar enganyar per aquestes paraules tan fredes i taxatives. El que narra és una història d'amor en majúscules. D'amor, d'admiració intel·lectual i de passió física. I de pèrdua.

I, així i tot, també hi podem veure una crítica ferotge del món acadèmic i de la seva manera de funcionar. I de la hipocresia de les persones a l'hora d'acceptar el seu veritable jo. En la trama principal, trobem expressions tan memorables com: «Després d'aprendre a oblidar-te, vaig haver de desaprendre a recordar-te».

Reconec que tinc debilitat per les històries d'amor amagades, com les que hi ha a la meravellosa pel·lícula de David Lean *Brief encounter* o a les mítiques *In the mood for love* o *Happy together*, de Wong Kar Wai. I és que el relat «Et deixo» m'ha portat en molts

moments a sentir emocions semblants a aquelles que em van provocar aquests films. I a empatitzar profundament amb el protagonista, un professor universitari malalt que mai ha pogut oblidar qui va ser el seu gran amor, que el va portar a llocs insospitats per a ell.

En el segon relat, «Història contemporània», l'autor s'encamina cap a un estil molt diferent, que en molts moments s'apropa a la comèdia, narrant la història de la creació d'un negoci entre dues amigues, la Ximpum i la Cambreta. Són dones que s'havien conegut molts anys abans, a l'època de la famosa Ruta del Bakalao valenciana. Aquí, es fa una descripció magnífica d'aquestes dues persones i, alhora, una panoràmica crítica i intel·ligent sobre el país i els anys noranta.

El retrat que ens ofereix de la Ruta i de les seves nits interminables, que esdevenien dies, i fins i tot setmanes, és una autèntica joia. També se'ns parla de com ha envellit aquella gent que va tenir la sort de sobreviure als excessos de la nit valenciana. De nou, tenim aquí un relat totalment cinematogràfic. Fins i tot, l'autor es permet fer un *flashforward* i començar la narració el 2039, i, tot seguit, passa a explicar-nos la història i la relació de les dues protagonistes, que es remunta als anys noranta del segle XX.

Cap de les històries sobre aquest tema i aquesta època que he llegit o que he vist traslladades a la pantalla ho fan amb tanta veritat com aquest relat.

Només espero que Josep Lluís Micó publiqui més sovint. I que aquestes històries que troba i que fa seves, com a gran periodista i escriptor que és, apareguin de nou, casualment o no, en el seu camí.

INTRODUCCIÓ

Mentre un eminent professor nord-americà prepara el seu discurs de jubilació, troba informació a internet sobre un antic alumne. Feia dècades que no en sabia res, d'aquest brillant estudiant, i la casualitat el porta inevitablement a recordar la relació clandestina que van mantenir durant uns mesos. Llavors, sota la infidelitat i la hipocresia superficials, hi va haver excessos de tota mena, sadomasoquisme inclòs, i, probablement, una mort. Però també una fascinació intel·lectual mútua i la descoberta recíproca de referents artístics, literaris, cinematogràfics i musicals. Aquella història va acabar quan el noi li va dir, al professor: «Et deixo». A sis mil quilòmetres de distància, en plena Ruta del Bakalao, una clienta de la discoteca Spook Factory regala una petita quantitat de droga a una desconeguda perquè aquesta vol utilitzar el material com a pretext per embolicar-se amb el noi que li agrada. Gairebé tres dècades després, mentre se celebra el festival Love the 90's a la Ciutat de les Arts i les Ciències de València, la primera dona, la Cambreta, torna a fer un favor a la segona, la Ximpum, igualment vinculat a les substàncies prohibides. Aquesta la reconeix, malgrat que no s'havien vist des del primer episodi, i li demana que quedin algun dia per parlar. Quan ho fan, comproven que la Cambreta malviu amb una feina que odia i que la Ximpum

és una empresària d'èxit. Durant la conversa, sorgeix la possibilitat de crear un negoci prometedor. Una hi posarà les idees; l'altra, els diners. Estan convençudes que faran història. «Història contemporània». Aquests són —i així es titulen: «Et deixo» i «Història contemporània»— els dos relats periodístics que conformen *La profunditat de les butxaques*. Les butxaques són les cavitats, normalment dels pantalons, on aquestes persones amaguen el que volen ocultar. En ocasions, són simplement les mans, perquè no saben què fer-ne en una situació compromesa. La gent du a les butxaques carteres, moneders, targetes o diners, si en tenen, és clar. En cadascuna de les dues narracions, hi ha individus que viuen folgadoament, perquè van per la vida amb les butxaques plenes, i n'hi ha d'altres que pateixen perquè les tenen buides. Els paral·lelismes entre «Et deixo» i «Història contemporània» són abundants. Cada peça evoluciona a partir dels contactes i els tractes de dos coprotagonistes, els quals van saltant, segons les circumstàncies, de la il·lusió a l'amistat, de l'esperança a l'amor, de l'admiració al sexe, del gòtic americà al barroc valencià. Formalment, ens trobem davant de dos rius cabalosos que, amb la mateixa estructura, flueixen amb vigor i sense interrupcions, amb l'única excepció dels diàlegs. Els actors secundaris són realment subsidiaris perquè cada relat se centra en el que és nuclear: les vivències compartides entre els personatges principals. Endavant.

ET DEIXO

LA RE/PRESENTACIÓ

El protagonista d'aquest relat i jo érem amics. Ho vam ser fins que va morir fa uns mesos. Un càncer va acabar amb ell mentre el món sencer s'enfrontava a les conseqüències de la pandèmia del coronavirus. Em va trasbalsar perdre'l. Això mateix m'havia passat ja l'última vegada que el vaig visitar al seu domicili, en la primera desescalada per la covid-19, i em va explicar, durant tot un dia, els fets que es recullen en les pàgines següents. Era bastant més gran que jo i gaudia d'una excel·lent posició com a professor en una universitat de prestigi internacional. No tenia cap necessitat de complicar-se la vida —o, més ben dit, la mort— confessant-me els episodis més foscos de la seva biografia, uns passatges dels quals feia dècades que no parlava i que només una altra persona coneixia parcialment. A aquest altre individu, encara no sé si anomenar-lo coprotagonista o antagonista. Com estava dient, malgrat que el meu amic no hi guanyava res, em va concedir l'entrevista més fàcil de formular —set o vuit qüestions— i alhora la més difícil de pair en la meua carrera periodística. Aquell vespre, el vaig veure patir tant, per la narració i per la seva malaltia, que li vaig proposar que ens donéssim alguna treva. Fins i tot li vaig insinuar que ho podríem deixar córrer. Però va continuar sense descans i únicament va parar quan ja no tenia res a afegir. Llavors,

en un instant de lucidesa negociadora, em va aclarir que podria publicar aquest material quan ell ja no hi fos. El que havia començat a les nou del matí com un joc per entretenir-lo i allunyar la seva ment del dolor que experimentava de manera gairebé perenne va acabar a les onze de la nit amb una experiència descarnada. No crec que m'hagués confiat aquella informació si no hagués estat segur que li quedava poc. La conversa havia començat amb una innocència franca. Em va preguntar per la meva feina i jo m'hi vaig estendre amb la voluntat que s'evadís del sofriment. Semblava sincer quan es va lamentar perquè les peces redactades per mi que més li havien interessat fins aleshores no estaven traduïdes al seu idioma. Així que encara les vaig desenvolupar més oralment. Una mare que reprèn la vida excessiva del seu fill quan aquest noi mor en un accident; un escriptor canalla que retorna de sobte a la realitat quan ha d'atendre la víctima d'una pallissa en una matinada de drogues i infidelitats; una adolescent popular a les xarxes socials que intenta suïcidar-se quan comencen a circular les fotografies i els vídeos que li han fet uns veïns mentre prenia el sol mig despullada; una universitària aplicada que aconsegueix, prostituint-se, els diners per a un màster molt car, perquè la seva família no vol sufragar-li els estudis; una comparació del negoci del narcotràfic abans del coronavirus i durant la seva propagació, desenvolupada a ritme de hip-hop... Quan vaig fer una pausa en la meva exposició per respirar, ell va admetre: «Jo en tinc una, d'aquestes». «Una història?», vaig preguntar jo. «Sí. Estàs preparat per escoltar-la?». Li vaig contestar: «Sí!». Però aquesta no era la resposta correcta, perquè no m'esperava que anés a descobrir-me els seus traumes d'infància i la seva relació sadomasoquista amb un alumne, amb el qual presumiblement es va veure involucrat en la mort d'una persona. Per tant, no, jo no estava preparat per escoltar la seva història. La meva disposició va anar

canviant tal com ell va avançar en el relat. Vaig pensar que no estava fabulant per les proves i els detalls que em va presentar aquella jornada. Les reflexions sobre la seva professió i les seves passions —les matemàtiques, l'enginyeria, la música, l'art— que va intercalar en una narració que podria haver girat en exclusiva al voltant de l'amor i el sexe evidenciaven que no era el primer cop que construïa aquella explicació. Encara que mai l'havia verbalitzat, sí que l'havia reproduït mentalment en altres ocasions. Ell es va quedar desfonat; jo, exhaust. Havíem dinat i havíem sopat plegats. A la nit, ens vam acomiadar per sempre i vaig sortir de la seva habitació. Vaig murmurar un «Adeu» per a la seva dona i un dels seus fills, que casualment havia anat a veure'l, sense poder-los mirar a la cara. Vaig tancar la feixuga porta d'aquella luxosa casa a la qual ja no podré tornar i em vaig posar a caminar erràticament. Em vaig girar a cinquanta metres de la seva residència, amb les mans enfonsades en unes butxaques sense fons que no em brindaven la protecció que em calia. El llum de la taula de nit es va apagar i jo vaig arribar a la conclusió que, si es feia pública la seva història, duria per títol «Et deixo». «Et deixo... publicar-la... quan jo hagi marxat», em va dir. «Et deixo... besar-me, tocar-me, lligar-me, penetrar-me, pegar-me», va consentir el doctor davant de l'estudiant. «Et deixo... definitivament», va etzibar un dia l'alumne al meu amic. Mesos després del funeral, em va resultar duríssim anticipar-li, a la seva vídua, que estava treballant en aquest llibre. Durant la tensa videotrucada que vam mantenir, vaig constatar que ella no tenia la més petita sospita sobre el que m'havia contat el meu amic. Jo no pretenia incrementar la tristesa de ningú, però tenia la intenció de ser fidel al compromís que havia adquirit amb el difunt i també volia avisar els seus familiars, perquè aquestes memòries *sui generis* no els agafessin per sorpresa. No regatejaríem. Això hauria estat obscè. Jo em

limitaria a plasmar amb la màxima honestedat possible el que va viure el professor i no em recrearia en els noms i els cognoms de les persones ni en les institucions, els districtes, els bars o les pensions de la ciutat on es van esdevenir aquests fets. «Et deixo... escriure-ho», va transigir la vídua, a contracor. Sempre he volgut esculpir els relats periodístics amb claredat, sense ambigüitats, com dicten els cànons. Però em temo que aquesta vegada això no ha estat possible. Els meus mestres em van ensenyar que una frase ha d'estar construïda de tal manera que no només s'entengui bé, sinó que no es pugui entendre de cap altra forma. La claredat exigeix la lògica i l'ordenació expositiva. Amb tot, en una conversa com la mantinguda amb el protagonista d'aquesta història, és inevitable que sorgeixin equívocs i invitacions a múltiples interpretacions, perquè aquesta va ser la voluntat i la intenció de l'entrevistat. El bon estil s'aprecia en l'estructura de la qual dotem les peces. Un professional ha de recordar aquesta màxima: mai escriguis res que tu no entenguis. Però l'estil literari es basa també en la sorpresa. Les persones lectores poden topar-se amb petits —o grans— sobresalts en el text, que els faran gaudir i allunyar-se del tedi. Cada vegada que un autor intueixi que està a punt de redactar allò que el seu públic s'espera, haurà de canviar de fórmula, almenys, en la segona part de la frase. El mèrit de l'estratègia en aquest relat no és del periodista, sinó de l'entrevistat. En nom de la sorpresa del contingut, ell va desenvolupar una trama i va donar de sobte diversos cops de volant per sortir per on jo no havia previst. Una altra fórmula que va emprar el meu amic va consistir a situar juntes paraules estranyes entre si, potser associant un nom concret i un altre d'abstracte, en especial, quan parlava d'alcohol, sexe, plaer i dolor. L'humor representa una varietat de la sorpresa, per exemple, reduint a l'absurd les tesis que es refuten. Aquest efecte no es pot elaborar de qualsevol manera.

La paraula clau mai no pot figurar al principi d'una oració, ni tan sols al mig, sinó al final. Darrere no s'ha de llegir res més que un punt. Únicament hi cap una excepció: que allò que s'ha escrit després constitueixi al seu torn un moment graciós millor o que faci més grotesc encara el primer. La conversa del protagonista amb els seus fills que es reproduïx en aquest llibre n'és una demostració. Ironia i humor formen família, però la ironia té les seves característiques. Mitjançant aquesta figura retòrica, es dona a entendre el contrari del que es diu, dient moltíssim més que si es digués exactament el que es vol dir. La ironia porta implícita la burla, i col·loca l'autor en un lloc de superioritat respecte a la realitat que aborda. És una arma fina que permet que, si arriba el cas, qui escriu s'amagui en la literalitat del que expressa. Les reflexions del professor sobre la universitat i la seva fauna són la prova irrefutable que, si alguna cosa se sobreentén, si es deixa caure de manera indirecta, no violenta la cortesia. Les possibilitats estilístiques augmenten quan es compta amb un lèxic ampli, com el que tenia l'entrevistat. El periodista no ha d'utilitzar un vocabulari incompreensible per a la majoria del públic. Quan ho fa el protagonista d'aquest relat, el context explica el significat de les paraules poc comunes. La paradoxa mou generalment al somriure, malgrat que pot suposar així mateix una crida a la consciència. Per dominar el ritme, cal conèixer la música de les oracions, saber on és la càrrega de cada compàs. I encara és més important encertar en la combinació d'oracions llargues i curtes, i en el joc de les pauses. El ritme es pot extreure igualment dels paral·lelismes en les diferents parts de la frase. En aquesta parcel·la del diàleg, escoltar l'entrevistat era un goig continu. I els adjectius? Ells són la roba dels substantius, als quals no podem vestir amb més abric del que necessiten. El meu interlocutor acudia a la me-tàfora quan tenia la sensació que anava a dir alguna cosa vulgar,

per substituir-la per una imatge literària. Les metàfores no han de desviar l'atenció sobre el que s'està explicant de veritat. Poden establir una línia de significant paral·lela al significat, però mai tan llunyana que perdem la perspectiva del que es vol significar. Una comparació ha de comportar una gran brillantor per merèixer la seva presència en un bon text. Les paraules connotades evocuen ambients, èpoques, llocs, olors, colors, sons... L'encadenament adequat serveix per muntar un decorat complet, com els presentats pel meu amic. El lloc que ocupaven els vocables en les seves oracions era molt rellevant i el final dels passatges mai era casual. La seva història acaba com acaba perquè la conclusió ha d'abordar-se com el moment més important de la nostra feina, la dels periodistes. Valgui com a colofó aquesta frase del filòsof José Ortega y Gasset: «O fem literatura, o fem precisió, o callem».

CONTRASTOS

978-84-19571-06-9

